

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Volum apărut cu sprijinul acordat de

**REPÚBLICA
PORTUGUESA**

CULTURA

**DIREÇÃO-GERAL DO LIVRO, DOS ARQUIVOS E
DAS BIBLIOTECAS**

António
Lobo Antunes

Până ce
pietrele
vor deveni
mai ușoare
ca apa

Traducere din portugheză și note
de DINU FLĂMÂND
și ANCA MILU VAIDSEGAN

Prefață de DINU FLĂMÂND

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Veronica Dinu

Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

ANTÓNIO LOBO ANTUNES
ATÉ QUE AS PEDRAS SE TORNEM MAIS LEVES QUE A ÁGUA
Copyright © António Lobo Antunes, 2017
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2019, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ANTUNES, ANTÓNIO LOBO

Până ce pietrele vor deveni mai ușoare ca apa / António Lobo Antunes;
trad. din portugheză și note de Dinu Flămând și Anca Milu Vaidesegan;
pref. de Dinu Flămând. – București: Humanitas Fiction, 2019
ISBN 978-606-779-496-0

I. Flămând, Dinu (trad.; note; pref.)

II. Milu-Vaidesegan, Anca (trad.; note)

821.134.3

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021/311 23 30

*Zé Luis. Zé Jorge. De-a pururi vii.
Camarazii mei.*

Mama mea era verișoară primară cu ei, adică verișoară primară cu tatăl, nu cu fiul negru care nu a fost niciodată fiul lui deși se purta cu el cum te porți cu un fiu iar negrul se purta cum te porți cu un tată, vărul mamei îl adusese cu el din Angola de la război, pe când avea vreo cinci sau șase ani, eu nu mă născusem încă, am apărut după aceea și-mi aduc aminte ce mi-a răspuns tatăl meu vitreg când l-am întrebat de ce a trebuit să se întoarcă vărul cu un copil poate mai fericit acolo în jungla lui în care l-a găsit, că mai toți soldații se întorceau cu amintiri, o mască, o figurină din lemn, o ureche într-un borcan cu alcool, un puști, un braț în minus, tăceri în mijlocul discuțiilor în care plecau departe rămânând pe loc și în depărtare aveam impresia că se auzeau chiar împușcături și strigăte, din cauza piciorului olog tatăl meu vitreg nu a fost în Africa dar vecinii din sat s-au dus iar apoi erau altfel decât el, retrași, repeziți, mai cu toții ciudați cum le auzeam eu pe neveste plângându-se, stăteau pe o piatră, în mijlocul grădinii, uitându-se nu știu la ce sau ascultând frunze de arbori cărora nu le cunoșteam numele, unul în loc să gonească cu un șut câinele i-a retezat capul cu săpăliga

— Du-te de aici

și a rămas apoi să fumeze lângă hoitul animalului fără să se sinchisească și când i s-a stins țigara părea că a mai rămas o vreme parcă să-și fumeze degetele, nepoata i-a lăsat prânzul alături dar el nu s-a atins de crăticioară, rudele, noaptea, îi săpau pământul pe ascuns și individul în casă bând sau cu o furie tăcută împotriva nu știu cărui dușman, unii au sfârșit în fântână sau spânzurați de grinda cotețului de găini legănându-se încet, un picior încălțat, celălalt desculț și orătăniile îi ciuguleau pantoful cu mișcări repezite,

eu mă ocup de mormântul vărului mamei mele din cimitirul co-
coțat pe deal de când a murit ea, cu atâția pini care şușoteau alene
pe costișă și păsări și arbuști în soare, atât de blânzi, atât de diafani,
încât ajungi să-i invidiezi pe cei răposați, iar acum acolo sunt
amândoi, tatăl alb și fiul negru, pe lângă alte două sau trei rube-
denii mai bătrâne despre care habar n-am cine ar fi putut să fie

(sper că și ei aud pinii și arbuștii sau măcar vântul noaptea
fremătând, fremătând)

dintr-aceia reduși la niște fotografii șterse

(când or fi trăit?)

cu rama spartă, strâmbi pe pereți, atârnați de un cui, bătrâni
pe care nu-i bagă nimeni în seamă

(poate că ce aud eu noaptea sunt cei care se vaită că nu pot fi
țărână)

după cum nimeni nu-și mai aduce aminte ce anume s-a în-
tâmplat acum zece ani la tăierea porcului, când fiul negru și-a ucis
tatăl alb cu cuțitul încă plin de sângele animalului, nu alt cuțit,
același cuțit și mi s-a părut că același cuțit pentru el alt cuțit mult
mai vechi, puteam să jur că în capul lui alt cuțit mult mai vechi,
fiul negru zbierând la tatăl alb

— Ți-aduci aminte ce-ai făcut și-aduci aminte ce-ai făcut?

încercând să-i lege apoi picioarele cu frânghia cu care legaseră
porcul până ce bărbații, într-un iureș de îmbrânceli și șuturi, au
reușit să-l împingă, să-l apuce, să-l întindă pe jos, să-i zdrobească
oasele, să-i strivească ceafa cu toporul, să-i perforzeze gâtul, piep-
tul, gura, pântecul, să-l lase lângă tatăl alb dedesubtul porcului
care, aproape golit de sânge, a gemut până ce ultima picătură s-a
scurs în lighean și au rămas ei trei singuri în magazie în timp ce
pe neașteptate martie a început deodată să izbească cercevelele
ferestrei deschise.

Și-n noaptea asta, ca de atâtea ori de patruzeci și trei de ani, m-am visat din nou în Africa, nu atacuri ce începeau mereu cu mitraliera căreia soldații îi ziceau croitorița și se puneau pe cântat în apropierea pistei, adică cei o sută de metri de pământ bătătorit de unde decola avioneta, nici ambuscade, nici mine, numai eu unul lângă gardul de sârmă ghimpată gândindu-mă la Lisabona, văzând fluviul, vapoarele, casele

(acoperișuri și iarăși acoperișuri)

de la fereastra salonului părinților mei, porumbeii zburând în jurul bisericii, mama la bucătărie

— Băiete

ca să-i deschid capacul de la borcanul de dulceață

— Ai răbdare nu reușesc

și albia de spălat rufe pe balcon, ligheanul plin cu cămăși puse la înmuiat, o rochie de-a ei, două rochii întinse pe frânghie, atelierul domnului Abílio, pescăruși în fundal și în Angola doar un uliu liniștit în înaltul cerului, așa eu mă trezesc

— Unde mă aflu?

îmi ia ceva timp să mă dezmeticesc că aici și că războiul s-a terminat, războiul s-a terminat, soția mea pipăind noptiera după deșteptător

— Așa de târziu?

cu el în mână, nu fata căreia i-am trimis scrisori de dragoste timp de douăzeci și șapte de luni, ci cea cu care m-am căsătorit și care nu era aceeași, cu machiajul șters rugându-mă

— Nu mă lăsa

cu obrazii neadăpostiți după ochelari, triști, în curând voi da peste o dischetă demachiantă cu urme de fard aruncată în lavoar lângă pasta de dinți toată boțită în partea de sus

(nu țin minte să fi văzut vreo pastă de dinți nouă, pe care o găurim cu ceva ascuțit, în paharul cu periuțele, a ta, a mea și încă una, pe jumătate tocită, a ta cu siguranță fiindcă pe-ale mele le arunc la coșul de gunoi, ador să apăs pe cerculețul cromat și să-l văd cum se deschide cu o energie neașteptată)

și care se va mumifica, nevasta mea cu sprâncenele ridicate, nu cu gura, uitându-se în continuare la ceas

— Așa de târziu

în timp ce un pluton intra în dormitorul nostru tocmai întors din junglă, nebăgându-mă în seamă, pe mine care mă bărbieream, epuizați, unii târându-și puștile cu toate că eu, îndreptând franjurile

— Atenție la covor

și dispărând în baraca de lemn și tablă din cameră în timp ce sublocotenentul cu voce scăzută vorbea cu căpitanul arătând ceva dincolo de sălașul negrilor peste care roiau vulturi, cinci, șase, și ordonanța de la popotă omorâtă cu puțin timp în urmă într-un atac, mama mea

(ordonanța de la popotă, Bichezas, Bichezas)

zdrăngănea castroane îndoite din aluminiu în dependența căreia îi spuneam bucătărie, soția mea, mai inteligentă în spatele ochelarilor

— Faci tu duș primul sau mă duc eu?

și totuși fiecare geană o labă dar ochii nu îi ieșeau din obraz, fugind unul de altul temându-se de mine, mă priveau fix cred că alarmați

— Detest când te uiți așa la mine

poate în mintea ei într-un mod prea brutal deoarece

— Scuză-mă

cu gura tremurându-i puțin și ce oribilă o gură tremurând puțin, dacă măcar aș fi în stare să-mi pară rău, aș fi în stare să-ți zâmbesc, să te prind de bărbie știi și eu, de exemplu să te sărut pe frunte dar nu sunt în stare, habar n-am de ce dar nu sunt în stare, sublocotenentul venit din junglă întins pe pat uitându-se în tavan fără să se gândească la Lisabona, nici la fluviu, nici la vapoare, nici la case, nici la acoperișuri, dând roată bisericii, în stoluri, porumbii își schimbau culoarea, în depărtare negri, în apropiere albi, de se plimbau pe trotuar printre terase, cu mâinile la spate, scripetele

gâtului îi ajuta să se deplaseze, mâine mă duc la țară cu copiii la tăierea porcului, îmi aduc aminte din copilărie de bărbații aco-periți de guițăturile înlăcrimate ale animalului și plini de sânge, îmi aduc aminte că voiam să fug și tata mă obliga să rămân acolo ținându-mă de umeri, scârbit când vomitam

— Mi-am dorit un bărbat și m-am ales cu un Fernandinho papă-lapte

Fernandinho îmbrăcat în femeie noaptea când țigani îi instalau tabăra în pădure, dând târcoale pe la căruțele lor, într-o zi l-au găsit cu capul zdrobit de o piatră și nu a fost vina nimănui, caporalul de jandarmi l-a împins cu cizma

— Se mai întâmplă

mama lui și preotul în spatele sicriului, era în luna august și ploaia, îmi aduc aminte de umbrela mamei și de cealaltă, mai mare, cu care țârcovnicul îl acoperea pe preot, au aruncat ei țărâna dat fiind că domnul Herculano care se ocupa de morți nu apăruse, noroc că erau întotdeauna două morminte deschise în așteptarea clienților așa că oamenii se uitau unul la altul pieziș

— Cine o să fie locatarul, tu?

sau aruncau un ochi în adâncul lor, cu teamă

— Sau o fi rândul meu?

răpoșaii care dis-de-diminează beau apă din puț, odată venind în curte să urinez am dat peste un bătrânel cu fața plină de noroi care îmi zâmbea, am verificat ușa din spate înainte să mă culc din nou și nimeni, primul porc nici până în ziua de azi nu tace în mine, tatăl meu când au început să-l tranșeze

— Poți să pleci fricosule

mama crezând că mă consolează îmi încălzește o cană cu lapte

— Ce să faci asta-i viața

de câte ori în Angola în urma ambuscadelor vocea ei dinlă-untrul meu

— Asta-i viața

și era viața într-adevăr, era viața, Espinheira cu intestinele scoase era viața, baraca în care așteptau sicriile goale era viața, patru sau cinci Fernandinho de-a bușilea prin hățișurile junglei erau viața, dacă cel puțin căpitanul mi-ar fi încălzit o cană cu lapte repetând și el

— Ce să faci asta-i viața

cu palma aproape în părul meu înainte să se căiască, îndepărându-se, Fernandinho nu a vorbit niciodată cu mine, mă privea de departe în locul ochilor două limbi care mă lingeau, eu ștergând cu mâneca scuipatul lui de pe obrazii mei, examinându-mi mâneca apoi întinzând-o mamei

— Spală asta

și tata la masa din sufragerie mă aproba, nu a făcut nici o mișcare nici nu și-a schimbat expresia feței dar m-a aprobat după cum a aprobat în Angola toți porcii pe care i-am ucis și s-a bucurat de zbierete, de sânge, de mațe, el cu șapca lui în carouri în mijlocul soldaților, sprijinit în săpăligă

— Fiul meu

interesat de puști, de bazooka, de stația radio când începea să se audă de departe elicopterul de evacuare zburând razant cu copacii ca să scape de insurgenți, nevasta mea, într-un prosop de baie cu un nod în față să-i ascundă pieptul care de câțiva ani o făcea să se rușineze, ezitând ca de obicei între două rochii în fața dulapului deschis, în privința asta cel puțin nu te-ai schimbat deloc

— Asta sau cealaltă?

valiza, adusă din debara, pe pat ca să pună hainele împăturite pe care le vom lua la sfârșit de săptămână la țară la tăierea porcului, în casa părinților mei, deși eu i-am mai adăugat o cameră având în vedere că suntem mulți, noi, fiul meu cu soția, fiica mea care nu s-a căsătorit niciodată și care s-a născut la doi ani după Angola, seamănă cu bunica mea, tăcută, serioasă, nu-i mai lipsește decât scăunelul de croșetat și acreala, până și apa la oase începea să o încovoie în timp ce soldații montau în iarbă siguranța pentru elicopter și cred că nici o mină antipersonal acum, nici o bubuitură, nici un nor de praf, nici un

— Domnule sublocotenent domnule sublocotenent

pe jos, nici un picior lipsă care să doară, pinteni de cizme înfipți în alții, medicul să îi scoată

— Gura fricosule

când o să ne întoarcem, infirmierul care nu se pricepea să pună garouri, nu se pricepea la pansamente

— Liniștește-te liniștește-te
și eu tăcut

— Liniștește-te

eu tăcut, soția mea și-a pus ținându-și în față una din rochii

— Ce zici de asta?

după ce a ridicat storul soarele în dormitor cu jumătate din comodă luminată de o fotografie de-a noastră și un trandafirăș ofilindu-se în vază, o petală palidă, stingheră, pâlplăia pe un milieu, cât de multe, dacă aș avea chef, aș putea spune despre trandafiri, poate într-o zi, cine știe, un pantof de-al meu într-o parte, celălalt, dreptul, mult mai gol decât cel de alături, nu cumva oi avea piciorul drept mai mare ca stângul, oare cine nu este asimetric, priviți de sus la prima vedere nu pare, eu către soția mea, fără să mă uit la rochie

— Îți vine bine

să mă gândesc la trandafiri ce ușurare, trandafiri, caruseluri, acadele acadele din acelea pe băț, ar trebui să le cumpăr sub pretextul că, spre exemplu, vreau să mă las de fumat, o scuză pe care o acceptă toți, cu condiția, desigur, să nu lăsăm bețișorul în scrumieră, să-l punem în găleata de gunoi de la bucătărie

— Ai împuțit până și dormitorul

nevasta mea, ofensată

— Nici nu-ți ridici nasul și garantezi că-mi vine bine de secole nu-ți mai pasă de mine

elicele elicopterului ciufulindu-ne pe toți, pilotul care face semne

— Repede repede

inamicul în apropiere, firele de iarbă aplecate în depărtare vibrând, un rănit, doi răniți, trei, ba numai doi răniți, guri mișcându-se fără glas, dacă gura nevestei mele s-ar mișca fără glas atunci când se lungeste în povești nesfârșite întrerupte brusc de o întrebare bănuitoare

— Ce-am spus?

și dacă eu aș fi fost bărbatul pe care și l-a dorit tata aș fi răspuns

— Nimic important

în timp ce elicopterul, ridicându-se, se înclina deasupra coranelor copacilor, aproape razant, în direcția gardului de sârmă

ghimpată la zece sau cincisprezece kilometri de aici transportându-l pe cel care sunt acum departe de amestecul cu răniții, unul dintre ei insistând

— Când o să aflu bunicul meu o să se omoare când o să aflu bunicul meu o să se omoare

și cel de-al doilea rugându-se neîncetat

— Bucură-te Marie cea plină de har Domnul este cu tine
dinți albi pe buzele albe, infirmierul îi umezea buzele și apa i se scurgea pe gât, oprindu-se pe un tendon, ascunzându-se sub axilă, infirmierul

— Rezistă

prea ocupat ca să mai și plângă, toți zgâlțâindu-se în spatele pilotului cu salopetă albastră cu mecanicul alături, toți alunecând în afara și înlăuntrul lor înșiși întrebându-se ce-i cu aerul pe care-l respirau, ce-i cu vocea mea pe care nu o aud, cine vorbește în gâtulejul meu, cine se plânge de frig, soția mea către mine, cu valiza închisă

— Vrei să plecăm imediat sau mai am timp să dau o fugă la coafor să-mi vopsesc rădăcinile?

coafezele cu ciorapi medicinali și saboți pentru că o zi întregă în picioare le extenuază și chiar dacă îți ascund rădăcinile

Salon Nova Onda

nu-ți ascund trunchiul, nici burta, nici fesele, nici pieile care atârnă sub bărbie, atârnă pe măsură ce spatele se încovoiaie, caporalul care vorbea de bunicul său va muri, soția mea care se uită în oglinda de la intrare după ce a aprins plafoniera în formă de lalea argintie, aranjându-și părul de pe ceafă cu căușul palmei, netezindu-și tâmplele cu degetul mic, dându-se înainte și înapoi un centimetru, cu ochelarii decepționați la care până și ramele din plastic se înmuiau și răsuflarea pupilelor aburea lentilele, fica mea, la treizeci de ani, semănând deja cu mama ei, aceleași dioptrii resemnate, aceiași pași grei din șoldurile care nu se leagă unul de altul, în același timp și grase și osoase, cartilaje diferite de ale noastre, enorme, de animal de povară, la care fiecare labă o cadență diferită, când o văd cum pășește caut mereu un chinez invizibil în spatele ei, cu pălărie conică, împungând-o cu o vergea, față față față față față până la intrarea în casă îl aduci după tine pe

chinezul pe care îl simt zâmbind peste umărul tău, tăcut, misterios, amabil, deja nu se mai auzea elicopterul și totuși, în adâncul meu Bucură-te Marie nu a încetat după cum nu a încetat nici mâna întinsă

— Nu mă lăsați să mor domnule sublocotenent urmând ritmul rugăciunilor iar eu înspăimântat

— Câte guri ai tu?

până ce am înțeles că avem mai multe care vorbesc în același timp și vorbesc și insistă nu doar în rugăciune, în teamă

— Nu mă lăsați să mor

și eu curajul să-i răspund

— Acum vreau liniște

nu în adâncul meu, cu glas tare

— Acum vreau liniște

și mama mea și fiica mea uitându-se una la alta, nu mă sâcâi că trebuie să mă duc la țară din cauza porcului, de când am plecat din casa părinților, cu excepția perioadei din Africa, întotdeauna mă duc la țară când se taie porcul care începea să zbiere, încă neatins, de îndată ce-l atârnav de cârlig după ce-l legaseră, pleoapele lui transparente, picioarele prinse cu sfoară, râtul

— Binecuvântată ești tu între femei

binecuvântat e rodul trupului tău, Isus, iar comandantul batalionului către preot, alegând un cuțit și verificându-i lama

— Nu pe-ăsta și nici pe-ăla nici să le ascută nu știu

în timp ce lega mai bine gleznele animalului

— Pleacă de-aici părinte că nu-i un spectacol pentru sutane

și preotul depărtându-se de prizonier cu un simulacru de binecuvântare, asta în penumbra magaziei cu ligheanele de sânge pe jos în care trebuia să se amestece cu o lingură nu de metal, de lemn, mama mea cu pete roșii pe șorț, pe bluză, pe brațe, singura femeie dintre noi, cu vată în urechi, prefăcându-se că nu aude rugăciunile dar tremurând la auzul lor, cine-mi garantează că acea cană de lapte pe care mi-o aducea la micul dejun nu avea să fie umplută apoi cu sângele meu, pune garourile mai repede domnule infirmier, chemați elicopterul, duceți-mă în Portugalia pentru că în spatele junglei ăsteia Lisabona, terase, vrăbii, biserici, rațele sălbatice pe fluviu, o droaie de negri care vând blugi, brățări, inele,